Εγκώμιο στον Άγιο Ιωάννη τον Χρυσόστομο (Αγ. Ιωάννης ο Δαμασκηνός)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 27 Ιανουαρίου, 2014

Έπρεπε βέβαια, ω πάγχρυσε Ιωάννη, όσοι επιχειρούν να συνθέσουν τα εγκώμιά σου, να σου εκφωνούν χρυσόρροο λόγο, έχοντας προηγουμένως την τύχη να έχουν γλώσσα χρυσή. Σ' αυτούς όμως έπρεπε να υπάρχει η δική σου φωνή, γιατί αυτή μόνο θα πετύχαινε αντάξια την ευφημία σου και μάλιστα τώρα. Γιατί για σένα που έζησες πάνω στη γη μαζί με τους ανθρώπους, ήδη πριν από την εκδημία σου σε αγώνα για το πρωτείο στους λόγους η λήθη των κατορθωμάτων σου ήταν κατήγορος της καλής σου φήμης. Γιατί στην περίπτωση των σοφών κρύβουν κατά κάποιο τρόπο τα κατορθώματά τους, ώστε να μη διαφύγει η πραγματικότητα κάτω από τα φαινόμενα, ενώ στην περίπτωση των πατέρων θαυμάζουν αυτοί και τα ψελλίσματα των παιδιών τους και τα δύο λεπτά είναι προσφιλέστερα στο Θεό από τα λαμπρά κατορθώματα. Γιατί είναι φυσικό να κρίνονται αυτά από την προαίρεση και όχι από το αποτέλεσμα. Επιπλέον δεν πρέπει ν' αποκρούομε και την προτροπή ενός ανθρώπου που αγαπά το Θεό, γιατί αυτός είναι σεβαστός και του χρεωστούμε πολλές χάρες. Γι' αυτό αρχίζω το λόγο μου, όχι με θράσος και δίχως συστολή, αλλά με δισταγμό και φόβο σου προσφέρω ό,τι καλύτερο από τα δικά σου θεία και ιερά διδάγματα. Γιατί, αναπτύσσοντας ένα τέτοιο θέμα, δε θα είναι ο έπαινός μου ασήμαντος, εάν πλησιάσω το άξιο, αν όμως δεν το επιτύχω, που βέβαια άριστο είναι να μην το πάθω, αν και αμφίβολο, μου αξίζει συγχώρεση, γιατί υπέκυψα σε δικαιολογημένη ήττα. Δος μου λοιπόν την πυρίπνοη χάρη του Πνεύματος, γιατί και συ χρημάτισες στόμα του Χριστού, βγάζοντας απ' το μηδαμινό σπουδαίο. Και όχι ένα και δύο, γιατί αυτό μπορεί ίσως να το επιτύχει ο καθένας, αλλά οικοδομώντας σπίτια ολόκληρα και χωριά και πόλεις.

Πράγματι, αρχίζοντας από τον εαυτό σου κι οικοδομώντας τον εαυτό σου αληθινή Ιερουσαλήμ, πόλη του ζωντανού Θεού, για να κατοικήσει σ' αυτήν το θείο Πνεύμα, σ' όλα τα σημεία της γης, Ανατολή και Δύση, Βορά και Νότο, γύρισες με το λόγο σου, ώστε και για σένα να λεχθεί πολύ εύστοχα η θεία προαναφώνηση του θεόπνευστου Δαβίδ˙ «η φωνή τους αντήχησε σ' όλη τη γη και τα λόγια τους ακούστηκαν σ' όλη την οικουμένη».1 Γιατί στάθηκες μελετητής της αληθινά αυτοσοφίας του Θεού, της ενυπόστατης

δύναμης του Θεού Πατέρα,2 και ανίχνευσες αυτόν μ’ όλη σου τη δύναμη κι έγινες μιμητής του Θεού όσο αυτό είναι δυνατό στον άνθρωπο. Εσύ στα Γάδειρα, τα πέρατα της φύσης, την έννοια κάθε αρετής έχτισες πάνω στο θεμέλιο της ταπείνωσης, με μόνη την οποία ευδόκησε και ο Θεός να σώζει και ο άνθρωπος να σώζεται. Γιατί τίποτε δεν είναι πιο ασφαλές έρεισμα απ ‘ αυτήν. Κι ότι η ταπείνωση πηγάζει από την πίστη, είναι σ’ όλους φανερό. Πώς δηλαδή κάποιος θα υποταχθεί στον ανώτερό του, αν δεν πιστέψει πώς είναι ανώτερος και ύψιστος;

Σαν υπηρέτης του Λόγου, είσαι γεμάτος από λόγους, με τους οποίους κήρυξες τον θείο και ενυπόστατο Λόγο του Θεού Πατέρα, με τη χάρη του Πνεύματος, ομοούσιο με τον Πατέρα, κι οι τρεις ν’ αναγνωρίζονται μονάδα που προσκυνείται σε Τριάδα, και Τριάδα που ανακεφαλαιώνεται σε μονάδα, που τη χαρακτηρίζει κάποια παράδοξη ένωση και διαίρεση. Γιατί ούτε η ενότητά της είναι συγκεχυμένη, ούτε η τριαδικότητά της διαιρείται τελείως, αλλά το ένα διατηρείται μέσα στο άλλο και μέσα στην ενότητα της ουσίας η ενότητα των υποστάσεων και η απαράλλαχτη φύση. Αυτά δίδαξες όλη την οικουμένη, μια θεότητα τρισυπόστατη που ακέρια επικοινώνησε μαζί μας με μια από τις υποστάσεις της. Κι αυτή είναι ο Υιός του Θεού, ο απαθής, ο ενωμένος με την παθητή φύση, και που παθαίνει ό,τι και η παθητή φύση, έχει αρχή της ύπαρξής του, παίρνει σάρκα και αυξάνεται, και ο απλός στη φύση, γίνεται σύνθετος προσλαμβάνοντας τη φύση μας, και αναγνωρίζεται αληθινά με δύο φύσεις, γιατί φέρει μετά την ένωση δύο φύσεις, από τις οποίες, όπως κηρύττεται, απαρτίζεται ένα. Κάθε μία από τις δύο αυτές φύσεις είναι τέλεια σύμφωνα με τον ορισμό και την αιτία της, η μια χωρίς αρχή και άκτιστη, η άλλη με αρχή και κτιστή˙ η μια απαθής, αόρατη, που δεν αγγίζεται και δεν περιγράφεται˙ η κάθε μία έχει τη θέλησή της κι είναι αυτεξούσια και ενεργεί, και τούτο κι εκείνο το κάνει ο ίδιος, ο ένας Χριστός και Υιός και Κύριος, με οργανική υπηρεσία της μιας και δεσποτική ενέργεια της άλλης, επειδή κάθε μία έχει την οικεία ενέργεια και την αυτεξούσια κίνηση. Κι ενώ αυτός ο ένας εκτελεί και τούτο κι εκείνο, πραγματοποίησε και με τα δύο τη σωτήρια ανακαίνισή μας, πράγμα για το οποίο από φιλανθρωπία ΄εκένωσε΄ τον εαυτό του.3

Αυτά δίδαξες, αφού τα έμαθες, και σ’ αυτά επάνω χτίζεις την ομορφιά των άριστων έργων που λάμπει σαν το χρυσάφι και το ασήμι, ώστε, πλησιάζοντας τη φωτιά που διαχωρίζει, να μη μας κατακάψει σα να είμαστε φρύγανα, αλλά να καθαρθούμε όλο και πιο πολύ αποβάλλοντας όποιο στοιχείο είναι κίβδηλο και μένοντας στον αιώνα καθαροί μαζί με τον καθαρό που μας περνά από τη φωτιά και μας θεώνει. Ποιός θα μου δώσει γλώσσα άξια να σ’ επαινέσει; Ποιός θα με φέρει στην προηγούμενη ημέρα, όταν φώτιζε η θεία

φλόγα σε γλώσσες μοιρασμένη, κι αναπαυόμενη στον καθένα από τους αποστόλους ενιαία και πολύτροπα, ώστε η ενιαία διδαχή της πίστης να κηρυχθεί με χίλιες γλώσσες, συνάγοντας σ' ενότητα όσα είχαν διασπαστεί, αφού πρώτα είχε καταλυθεί η πολύσχιστη πλάνη, αυτή που σαν κακή ομόνοια ένωσε παλιά τους χτίστες του πύργου, για να πάρουν το μισθό της ασέβειάς τους, τη σύγχυση της γλώσσας, κι από αυτήν τη διαίρεση της γνώμης τους; Ποιός θα μου δώσει αυτή τη γλώσσα του Πνεύματος, ώστε να διακηρύξω τις υπερφυσικές αρετές αυτού του πνευματοφόρου αγίου; Ας έρθει και εδώ ωκεανός λόγων, άβυσσος νοημάτων˙ μα η χάρη του Πνεύματος σε λόγια δεν υποχωρεί. Γιατί, όποιος θέλει να μιλήσει δίχως Πνεύμα για το Πνεύμα, θέλει να βλέπει δίχως φως και έχει οδηγό στην όρασή του το σκοτάδι. Γι' αυτό γυρίζω πάλι στον ίδιο αυτόν που τώρα εγκωμιάζομε, ανάβοντας το λύχνο της γνώσης μου από αυτόν σαν από θείο πυρσό, για να είναι ο ίδιος το αντικείμενο του εγκωμιασμού και μαζί ο προμηθευτής των επαίνων.

Ποιός είναι τόσο πλούσιος στο λόγο και έξοχος στη φρόνηση, πράγματα ασύγκριτα μεταξύ τους, ώστε να είναι αδύνατο να ξεχωρίσεις σε ποιο απ' τα δύο ήταν πιο αξιοθαύμαστος; Ποιός ήταν τόσο χαρακτηριστικό παράδειγμα αρετής ακόμα και στην πρώτη ματιά, ώστε να μη χρειάζεται να το διδάξει κανείς με λόγο; Ποιός σκορπούσε τόσες νιφάδες λόγων, που ακολουθούσαν τα έργα του, και που απ' αυτόν αντλούσαν τη δύναμή τους, ώστε και γι' αυτόν να λέγεται «για όσα άρχισε να πράττει και να λέει», αυτό που λέει ο θεσπέσιος Λουκάς για τον Ιησού το Θεό μου από τον οποίο έλαβε το είναι και το εύ είναι;4 Ποιός άσκησε τη θεωρία και την πράξη, καταπατώντας τις ηδονές, σα να ήταν άσαρκος, και εξετάζοντας μαζί με το Θεό τα θεία; Ποιός περιέβαλε την πίστη αρμονικά με τα έργα, όπως την ψυχή περιβάλλουν τα μέλη του σώματος, και τα υπέταξε σ' αυτήν, ώστε το ένα δίχως το άλλο να 'ναι άχρηστο κι ανώφελο, αν και στην πίστη δε θα δώσει κανένας λανθασμένα το προβάδισμα; Ποιός απέβαλε σε τέτοιο βαθμό τη λαιμαργία, υποδουλώνοντας αυτήν με τόση εξουσία και φιμώνοντάς την, αν και μάνιαζε, με τον ευσεβή λογισμό του και στάθηκε αυτοκυριαρχημένος κι όχι δούλος της;

Κι ήταν τόσο περίσσεια η εγκράτειά του, ώστε να μην μπορεί να καταλάβει κανείς αν δεχόταν και τι και πόση τροφή και πόσο ποτό. Γιατί η υγεία του ήταν επισφαλής και η σάρκα του ασθενική και πλαδαρή και σαν να του έλειπε η πνοή. Γιατί είναι αδύνατο να ζει κανείς χωρίς αναπνοή, αφού έτσι είναι απαραίτητο ν' αναπληρώνεται και η έλλειψη των άλλων στοιχείων. Αυτά που εξαντλούνται είναι τρία˙ το ξηρό, το υγρό και η αναπνοή˙ η πρόσφορη αναπλήρωση καθενός από αυτά είναι ορισμένο από τον κτίστη να συγκρατεί τη φυσική κατάσταση του σώματος. Η χάρη όμως του Πνεύματος δεν υποτάσσεται στους φυσικούς νόμους. Γιατί λέει, «ο άνθρωπος

δε θα ζήσει μόνο τρώγοντας ψωμί, αλλά ακούοντας κάθε λόγο που βγαίνει από το στόμα του Θεού».5 Ποιός είναι τόσο καθαρός εκτός από το σώμα και στην ψυχή και στο νου, ώστε να του προσμαρτυρείται και η ηλιθιότητα στη σχέση με τη σαρκική ηδονή; Δεν ήταν όμως πραγματικά ηλιθιότητα, γιατί δεν ήταν ανοησία ούτε κάποια φυσική ανικανότητα, αλλά η υπερίσχυση του λόγου, που κρατάει τα ηνία του αλόγου, κι εντείνοντας όλον τον πόθο του προς το Θεό, που γι' αυτό και έχει δημιουργηθεί, αποκρούει την απαλότητα της ηδονής σαν προσάναμμα της φωτιάς και διαλέγει την τραχύτητα της αρετής που οδηγεί στην αιώνια ανάπαυση. Σ' αυτά συνηθίζοντας τον εαυτό του από μικρή ηλικία, γινόταν μέρα με τη μέρα όλο και πιο κυρίαρχος του εαυτού του, ώσπου αποκοίμισε τελείως το πάθος, τιθασεύοντάς το με την ασκητική τέχνη και κάνοντάς το υπάκουο, για ν' αποχτήσει με τον καιρό τη συνήθεια μεταβάλλοντάς την γρήγορα σε δεύτερη φύση. Γιατί η προσπάθεια, όταν επιτύχει τη θεία βοήθεια, έχει τη δυνατότητα να χαρίζει την απάθεια.

Ποιος απέβαλε τη φιλαργυρία μαζί με την οποία και τα χρήματα, ποθώντας τη μη απόκτησή τους τόσο, όσο άλλος την απόχτησή τους, πράγμα που είναι το στήριγμα των παθών, η στέρηση της ελπίδας, ο αντίπαλος της πίστης; Γι' αυτό κι ο Παύλος, η θεόφθογγη λύρα του Πνεύματος, το πολύηχο στόμα των αποστολικών γλωσσών, την ονομάζει καίρια δεύτερη ειδωλολατρία.6 Γιατί, παραλείποντας κάποιος να δέσει την άγκυρα της ελπίδας από τη θεία πρόνοια, στηρίζεται στη συλλογή των χρημάτων. Προτιμώντας αυτά από το αγαθό, σα να πρόκειται να ζήσει αιώνια και σαν θάλασσα που δε γεμίζει ποτέ, έστω κι αν εισρέουν μεγάλα ποτάμια από χρυσάφι, δεν τα προτίμησε αυτά αυτός που τώρα εγκωμιάζομε, αλλά αποκρούοντάς τα όλα, να, καυχιέται για πατρίδα ένδοξη και περίφημη, λέγω την πόλη του Αντιόχου, που κρατάει τα σκήπτρα της Ανατολής. Γενιά κι αίμα περίφημα, χρυσάφι κι ασήμι και πετράδια πολύτιμα και ρούχα απαλά και φημισμένα τα παραχώρησε σε άλλους, ακόμα και τη φήμη και τη δύναμη του λόγου.

Πηγαίνει στο Μελέτιο, τον προκαθήμενο της Εκκλησίας των Αντιοχέων, που ήταν προικισμένος με πλούσια θεία χαρίσματα, ξακουστός σ' όλους για το λόγο και το βίο του. Αυτός τον δέχτηκε στα δεκαοχτώ του χρόνια κι έγινε εραστής της ομορφιάς της καρδιάς του, γιατί με προβλεπτικά μάτια έβλεπε τι θα γινόταν ο νέος. Αφού του έδωσε τα θεμελιώδη διδάγματα της ευσέβειας και μόρφωσε ικανοποιητικά το ήθος και τη συμπεριφορά του και προδιέγραψε την ομορφιά της αλήθειας, μορφώνει μέσα του με το λουτρό της παλιγγενεσίας το Χριστό, που ξεπερνά στην ομορφιά τους υιούς των ανθρώπων,7 γιατί άστραφτε από την ομορφιά της θεότητας. Ήταν τριάντα περίπου ετών και φτάνοντας στη σωματική και την πνευματική ωριμότητα έγινε αναγνώστης των θείων λόγων μαζί και δάσκαλος, από σφοδρότητα θείου

έρωτα μεταβαίνει στην έρημο, θέλοντας να καταμαράνει τη σάρκα που σφριγούσε κι οργιούσε από τα πάθη, για να μην υποδουλωθεί το ανώτερο στο κατώτερο. Αλληλομαχούν αυτά τα δύο και η φθαρτότητα του σώματος παραχωρεί την επικράτηση στην ψυχή.

Αφού επισκέφθηκε τα γύρω βουνά, βαδίζει σ' ένα γέροντα, που μιλούσε συριακά, αλλά δεν ήταν ευκαταφρόνητη η γνώση του, κι ασκούσε άκρα εγκράτεια. Κι αφού επί τέσσερα χρόνια πήρε από αυτόν τη σκληραγωγία του και νίκησε ήσυχα κάθε ηδυπάθεια, έχοντας πια λόγο που αμιλλόταν με τους τρόπους του, λαχταρώντας την αφάνεια, γίνεται κάτοικος κάποιου απομακρυσμένου μέρους, που φημιζόταν ως σπήλαιο, μετατρέποντάς το σε καταφύγιο και παλαίστρα και κονίστρα αρετής. Πόσους άθλους ανέλαβε εδώ κι ανάλογα με το πλήθος των πόνων του, έπαιρνε την παράκληση από το Πνεύμα; Πόσες ψυχικές αναβάσεις επέτυχε με τη βοήθεια του Πνεύματος; Προχωρούσε από δύναμη σε δύναμη και με τα δύο μαζί, και με την πράξη και με τη θεωρία, εξορίζοντας από την ψυχή του και το σώμα κάθε αιγυπτιακό νόημα.

Ήταν ένας άλλος Μωυσής χαρισμένος στη ζωή, που είχε εγκαταλείψει τον εδώ αιγυπτιακό βίο κι όλα τα σχετικά με το βίο αυτόν και, βγαίνοντας κατά κάποιο τρόπο έξω από αυτόν, είδε το Θεό να λάμπει μέσα από την τραχύ βάτο της ζωής. Κι όπως από το αγκάθι βγαίνει το ρόδο, έτσι κι από τους κόπους κατά φυσική ακολουθία φυτρώνει το ευωδιαστό φυτό της αρετής για να το μυρίζει ο Θεός. Έτσι, αφού ελευθερώθηκε από χαμαίζηλα φρονήματα και άφησε σαν πέδιλα τις γήινες φροντίδες στον τόπο του Θεού, γίνεται κύριος του νου του και βλέπει το Θεό όσο είναι δυνατό να τον δει άνθρωπος, και πηγαίνει πάλι στην Αίγυπτο, για να μεταφερθεί ο ίδιος και να μεταφέρει πλήθη άπειρα κι αμέτρητα από την Αίγυπτο και τη σκληρή τυραννία του κοσμοκράτορα Φαραώ στην ουράνια γη της επαγγελίας μέσα από την Ερυθρά θάλασσα του θείου ύδατος και αίματος, που έζησαν μέσα στην έρημο των παθών και ξέφυγαν από τον Αμαλήκ, με χέρια απλωμένα, κατά τον τύπο του σταυρού, σ' αυτόν που άπλωσε στο σταυρό τα χέρια του για χάρη μας, δεχόμενοι από αυτόν την τροπαιοφόρα δύναμη. Έζησε λοιπόν στο σπήλαιο δυο χρόνια, διαφυλάσσοντας άγρυπνη την ψυχή και το σώμα του και, ασχολούμενος, σα να μην είχε σώμα, με τη μελέτη των θείων λόγων εξοστράκισε κάθε είδους άγνοια, εγκαθιστώντας μέσα του το φως της αληθινής γνώσης. Κι αν χρειαζόταν να κοιμηθεί και λίγο για την φυσική του αναζωογόνηση, εκτελούσε τη φυσική αυτή λειτουργία όλα αυτά τα δυο χρόνια χωρίς να ξαπλωθεί ούτε τη νύχτα ούτε τη μέρα. Έτσι νεκρώνονται τα υπογάστρια και παραλύουν οι δυνάμεις των νεφρών και σβήνει η πύρα στα ομφάλια μέρη και δεν έχει τη δύναμη να χρησιμεύσει στον εαυτό του.

Ξαναγυρίζοντας στην πατρίδα, αφού εισήλθε στην τάξη των πρεσβυτέρων της Εκκλησίας κι αφού πλήρωσε σ' αυτήν όπως το παιδί που έχει ευγνωμοσύνη στην τροφό μητέρα του τα τροφεία, με θεία πρόνοια μετατίθεται προς τη βασιλική πόλη και νυμφεύεται την κόρη του μεγάλου αρχιερέα. Γιατί δεν ήταν δυνατό να κρυφτεί κάτω από το μόδιο ένας τέτοιος φωστήρας, που πάνω του αναπαυόταν το άχρονο και αίδιο φως, αλλά έπρεπε να τοποθετηθεί πάνω σε λυχνοστάτη ψηλό και περίβλεπτο, ώστε, φωτίζοντας από ψηλά κι από σκοπιά κεντρικότατη, να αντηχήσει σαν σάλπιγγα χρυσόφτιαχτη σ' όλα τα πέρατα. Ποιός κυβέρνησε και ρύθμισε με όμοιο τρόπο την Εκκλησία και έδειξε ταπεινό φρόνημα σε τόσο υψηλό προβάδισμα του αξιώματος; Ποιός χαλιναγώγησε τόσο το θυμό και την οργή του, ώστε ν' αποχτήσει την επιβαλλόμενη πραότητα, που αποστρέφεται ό,τι είναι αντίθετο στην αρετή και διεκδικεί το δίκαιο από τα χέρια των άδικων; Ποιός είχε τόση αγάπη από την οποία πηγάζει το έλεος, της αρετής του οποίου τα σύμβολα τα έχουν μέχρι σήμερα στήλες ζωντανές; Κάθε λόγος του είχε θέμα την ελεημοσύνη, για να οδηγήσει σε έξη συμπάθειας και μετάδοσης όσους άκουαν τα λόγια του. Γιατί τους έπεισε να δανείζουν στο Θεό τ' αγαθά τους, να δίνουν φθαρτά και παροδικά και να παίρνουν σ' αντάλλαγμα τα μόνιμα κι άφθαρτα και να θησαυρίζουν στους ουρανούς το κέρδος της συμπάθειας που δεν ξοδεύεται, που δεν το λεηλατεί ο κλέφτης, να καθαίρουν τις αμαρτίες μ' ελεημοσύνες και τις αδικίες τους μ' ευσπλαχνία προς τους φτωχούς, να μοιράζουν, σύμφωνα με το Ευαγγέλιο, το ψωμί στους πεινασμένους, και στους διψασμένους να δίνουν το ποτήρι του νερού˙ να ντύνουν τη γύμνια των γυμνών, να δίνουν ρούχα σ' όσους δεν έχουν και στέγη σ' όσους μένουν άστεγοι στο ύπαιθρο, να επισκέπτονται τους άρρωστους, να οδηγούν τα βήματά τους στη φυλακή, να κερδίζουν τη συμπάθεια με συμπάθεια.

Ποιός απέκρουσε την οργή κι έπεισε και το ποίμνιό του να την αποκρούσει, αυτήν που όποιοι την έχουν τους κλείνει τη θεία πηγή της ευσπλαχνίας; Γιατί λέει, ό,τι έκανες στους άλλους, αυτό θα γίνει και σ' εσένα˙ «με το μέτρο που μετράς, θα σου αντιμετρηθεί».8 Αν δηλαδή συγχωρέσεις, θα συγχωρεθείς. Και πάλι κατ' ακολουθία αυτού φωνάζει και το αντίθετο˙ δε θα συγχωρεθείς αν δε συγχωρέσεις. Ποιός καταδίκασε το φθόνο και τη ζήλεια και δίδαξε την κατάκριση; Είναι άριστο να σε φθονούν˙ γιατί είναι αγαθό ό,τι επισύρει το φθόνο. Είναι όμως αυτοκατάκριτη, εκτός του ότι κι αισχρότατη, η βάσκανη ζήλεια, το πιο άδικο και πιο αδικαιολόγητο από όλα τα πάθη, αντίπαλο της ευσπλαχνίας, αφού ευσπλαχνία είναι να πονά κανένας για τις συμφορές των άλλων, ενώ ζήλεια να υποφέρει για τις χαρές τους, όχι για χάρη του εαυτού του, αλλά εκείνου που υποφέρει, και την αύξηση των ξένων καλών να την κάνει δυνάμωμα του σαρακιού που τον τρώει, προσβάλλοντας πρώτα αυτόν που το έχει. Κι αφού μας δίδαξε να μην κρίνομε τον σύνδουλό μας για να μην

κριθούμε, αφού ο μόνος δίκαιος κριτής ζυγίζει τη δίκη μας με δίκαια σταθμά, ούτε να ιδιοποιούμαστε αρπακτικά το αξίωμα του κυρίου μας. Γιατί μόνο ένας κριτής υπάρχει που από τη φύση του δεν κρίνεται, επειδή είναι ο μόνος έξω από την αμαρτία, Κύριος ο ίδιος που δεν έχει άλλον κύριό του, που φωνάζει στο Ευαγγέλιο˙ «συγχωρέστε, και θα συγχωρεθείτε».9

Ποιός έδιωξε τη λύπη που οδηγεί στο θάνατο και δίδαξε τη λύπη που προκαλεί τη χαρά, από τις οποίες η μια, που εκδηλώνεται ως πένθος για την αμαρτία προς το Θεό, είναι σωτήρια, εφόσον αμαρτία θεωρούν οι δεινοί σ' αυτά την αποτυχία, ενώ η άλλη λύπη, που προέρχεται από τη στέρηση των ηδονών, καταστρέφει στ' αλήθεια την ψυχή και καθόλου δεν επιδοκιμάζεται; Γιατί δεν είναι δυνατό, δεν είναι δυνατό να προξενηθεί λύπη, παρά αν δεν πραγματοποιηθεί κάποια επιθυμία. Όποια είναι λοιπόν η επιθυμία, τέτοια είναι και η λύπη απ την στέρησή της˙ αγαθή η επιθυμία, άριστη η λύπη, διαφορετική η επιθυμία, και η λύπη διαφορετική. Η άριστη από τις επιθυμίες είναι μία, αυτή που κατευθύνεται προς το μοναδικό άριστο. Σε αντίθετα πράγματα είναι και οι επιθυμίες αντίθετες. Την αδράνεια της ακηδίας δεν την τονώνει η μνήμη του θανάτου; Δίδαξε λοιπόν να την αποτινάζομε, επειδή κόβει το νεύρο της ίδιας της ψυχικής δύναμης, και έβαλε στη θέση της το θείο φόβο, και παρότρυνε με πόθο το λαό να προσεύχονται και να ξεριζώνουν κυριολεκτικά τη ραθυμία από τις ψυχές και να φυλάγουν με όλη τη δύναμή τους τις καρδιές τους για να μη διεισδύσει σ' αυτές ο θάνατος από τις αισθήσεις σαν από κάποιες θυρίδες.

Μας δίδαξε ο άγιος να ερευνούμε τις Γραφές, αφού έγινε εξηγητής τους και δάσκαλος κι αφού με προφητικό πνεύμα ερεύνησε τα κρυμμένα βάθη του Πνεύματος και έσπασε το κάλυμμα του γράμματος και φανέρωσε το κάλλος που είχε αποτεθεί, κι όλα αυτά με φρόνημα μακριά από κάθε αλαζονεία και κενοδοξία. Γιατί ήξερε πολύ καλά να καταπατεί την κούφια δόξα, το κούφιο ξόδεμα των κόπων, που καταστρέφει τη γη των αρετών, γιατί γνωρίζει να τρυπάει, σαν κάποιο πιθάρι, το πνευματικό δοχείο των αρετών και, θεωρώντας ως γέμισμα το άδειασμα, δεν κάνει καθόλου λιγότερο κενό το πιθάρι, σκορπίζοντας ανώφελο ιδρώτα και προξενώντας κόπο που δεν απολαμβάνει το κέρδος του. Γιατί γνώριζε ότι κάθε δόξα και κάθε έπαρση ταιριάζει στο Θεό, ενώ στον άνθρωπο ταιριάζει η ταπείνωση, που γίνεται για τον άριστο δρόμο, ανύψωσης και για τον Ισραήλ κλίμακα, που ανεβάζει τον άνθρωπο στο Θεό και κάνει το Θεό προστάτη της καρδιάς του.

Στεκόταν ταπεινά μπροστά σε κάθε πλάσμα εξαιτίας του Κυρίου που το έχει πλάσει, εκεί βέβαια που δεν προσβαλλόταν ο Χριστός και δεν γινόταν παράβαση κι ανατροπή του νόμου. Απέκρουε κάθε περιφάνεια και βλοσυρότητα και ακαταδεξιά. Ήταν μειλήχια η όψη του σ' αυτούς που συναναστρεφόταν

κι ο λόγος του ήπιος και αρτυμένος από θείο άλας. Ο τρόπος του ήταν ευχάριστος, και γλυκύ το χαμόγελό του που δεν έφτανε σε γέλιο αχαλίνωτο. Γιατί, γνωρίζοντας ότι οι κακίες ήταν εγκατεστημένες δίπλα στις αρετές και ότι οι πόρτες τους γειτονεύουν, υπακούοντας σ' αυτόν που τον συμβούλευε τα άριστα, πρόσεχε τον εαυτό του και γινόταν τραπεζίτης με ορθή πίστη, απορρίπτοντας κάθε κίβδηλο νόμισμα και δεχόμενος τη δραχμή με την εικόνα του βασιλιά, τίναζε από την καρδιά του κάθε κακία, σα να ήταν χώμα, με το φύσημα του θείου Πνεύματος, και ποτιζόταν και γινόταν γόνιμος με τις αντίθετες στις κακίες αρετές, γνωριζόμενος σαν ελιά κατάκαρπη και αειθαλής μέσα στην Εκκλησία, τον οίκο του Θεού και προσφέροντας ώριμο καρπό στο Θεό το πλήθος εκείνων που μ' ενέργειά του σώζονταν, ή σαν ένα φοίνικα περιφραγμένο με τους πασσάλους των άριστων ελέγχων. Και ήλεγχε άριστα αυτούς που ένωναν μαζί σπίτι με σπίτι και που βιάζονταν να λεηλατήσουν το αμπέλι του Ναβουθαί, αφού δεν υπήρχε ο Ηλιού να τους ελέγξει. Σήκωσε όμως αμέσως το Πνεύμα το άγιο τον Ηλία, εισδύοντας στις ψυχές των δικαίων. Από γενιά σε γενιά σηκώνει προφήτες, ζηλωτές αγαθών έργων, που μισούν κι αποκρούουν ό,τι φαύλο και άτοπο, και εγκαθιστούν μέσα τους στη θέση αυτών κάθε τι σύμφωνο με το νόμο και δίκαιο.

Έτσι ο θείος πατέρας γινόταν κριτής της αδικίας, όχι κρίνοντας με αδικία, μακριά από τέτοια σκέψη˙ γιατί πώς ήταν δυνατό; Αλλά κατακρίνοντας και δείχνοντας ότι έπρεπε αυτή ν' αποβάλλεται, κι εμπόδιζε από τις θείες αυλές όσους αδικοπραγούσαν. Μια χήρα για παράδειγμα τον πίεζε ενοχλώντας τον συνέχεια, επειδή την έτρωγε μέσα της μια αδικία. Αρπάζει σαν ένα καταφύγιο οχυρό και ακλόνητο αυτόν τον άνθρωπο του Θεού κι ασφαλώς η σκέψη της δεν ήταν η χειρότερη. Γιατί ποιόν άλλον θα έβρισκε να τη βοηθήσει σ' ό,τι είχε πάθει; Μήπως άρχοντα; Αλλά άρχοντας πάνω από τους άρχοντες ήταν αυτή που αυθαιρετούσε σ' αυτά. Το βασιλιά μήπως; Αλλά με την προσκόλλησή του στη γυναίκα του παρέλυσε η δική του γνώμη. Γιατί ήταν οστούν και σάρκα από τη σάρκα του αυτή που έκανε την αδικία. Κι εκείνη που έπρεπε να βάζει χαλινάρι στους άλλους, αυτή έτρεχε ν' αδικήσει η ίδια. Τί κάνεις, παράνομο γυναικάριο; Φοράς το βασιλικό ένδυμα, έχοντάς το σαν φύλακα του νόμου, και καταπατείς το νόμο; Πόσο απερίγραπτη είναι η σοφία εκείνου που είπε, « μη δώσετε τα άγια στα σκυλιά και μη ρίξετε τα μαργαριτάρια σας μπροστά στους χοίρους».10 Γιατί αυτή, αφού καταπάτησε τον θείο κι άγιο νόμο, δηλαδή το πολύτιμο μαργαριτάρι, γύρισε και τσάκισε τη φτωχή χήρα, αρπάζοντάς της το μέσο για την καθημερινή ζωή της.

Τί κάνεις, γυναικάριο άπληστο κι αχάριστο; Έχεις τη γη και τη θάλασσα να σου προσφέρουν αδιάκοπα τα δώρα τους, και κυνηγάς την άπορη χήρα για το

μικρό χωραφάκι της που θα ήταν δίκαιο ν' αλλάζατε τις ζωές σας; Κι ενώ με τα λόγια επιβεβαιώνεις το νόμο, τον αποκηρύττεις με τα έργα σου; Δεν σεβάστηκες τον πατέρα των ορφανών και κριτή των χηρών;11 Εκείνος όμως που τρέφεται πάντοτε με τους θείους λόγους άκουσε τη θεόπνευστη ρήση, «κρίνατε ορθά το ορφανό και αποδώστε δικαιοσύνη στη χήρα»,12 και έχοντας οδηγό πυρίπνοο στο ζήλο του τον Ηλία, ακολουθεί την παρρησία του Ιωάννη λέγοντας, ΄Δε σου επιτρέπεται να έχεις το αμπέλι της αδελφής σου΄. Νομίζεις αλήθεια ότι βγήκες από τα όρια της ανθρώπινης φύσης, επειδή με το βασιλικό αξίωμα βρέθηκες σε ανώτερη θέση; Γιατί η αρχή που συγκροτείται από το νόμο γίνεται βασιλεία, ενώ η αρχή που θεμελιώνεται με την παρανομία ονομάζεται όχι άδικα τυραννία. Δεν διάβασες τί έκανε η Ιεζάβελ; Πώς μπαίνεις σ' αυτόν τον ιερό ναό; Μακριά από τα θεία ανάκτορα. Ο ναός του Θεού είναι λουτήρας, που καθαρίζει τα αμαρτήματα. Όταν ο τελώνης δέχτηκε στο σπίτι του τον Ιησού δεν σκόρπισε καλά, όσα είχε αδίκως φορολογήσει; Εσύ, κόρη μου (γιατί είσαι ακόμα μέλος, αν και δύσχρηστο, και σε περιλαμβάνω στην εκκλησία με την ελπίδα της σωτηρίας σου, αλλά σωτηρία χωρίς μετάνοια είναι από τ' αδύνατα), απόδωσε σωστά όσα έχεις αρπάξει ενώ δεν έπρεπε.

Αυτά της έλεγε, αλλά δεν την έπειθε. Είχε κλείσει την ακοή της σαν με μια ασπίδα και δεν άκουγε αυτόν που εφάρμοζε σ' αυτήν θεραπεία φιλόθεη και σοφή. Κι επειδή έβλεπε ότι η αρρώστια της ήταν τελείως ανίατη, διώχνει από τον ιερό θάλαμο εκείνην που δεν είχε φόρεμα γάμου. Και τί επακολουθεί; Η Ιεζάβελ επιτίθεται πάλι κατά του προφήτη και ο κήρυκας της αλήθειας δε φεύγει καθόλου ούτε ρίχνεται στη φυλακή όπως ΄φωνή βοώντος΄, αλλά καταδικάζεται σε εξορία. Ώ φρόνημα άτοπο! Η γοητεία του φιδιού βιάζεται άλλη μια φορά να εξορίσει από την Εκκλησία τον άνθρωπο του Θεού και δεν αστόχησε στον πόθο του...

...

Αυτά είναι τα ψελλίσματά του σ' εσένα, Πατέρα των Πατέρων. Είθε όμως να παρακολουθείς από ψηλά εμάς που έχουμε το όνομά σου και σαν δώρο σ' εμάς να μας κάνεις φίλους του Πλάστη, που είναι ο Χριστός, η αιώνια χαρά, στον οποίο ανήκει η δόξα και η δύναμη τώρα και πάντοτε και στους ατελείωτους αιώνες των αιώνων. Αμήν.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Ψαλμ. 18,5. Ρωμ. 10, 18.

2. Α’ Κορ. 1, 24.
3. Φιλ. 2, 6.
4. Πράξ. 1, 1.
5. Δευτ. 8, 3. Ματθ. 4, 4.
6. Έξ. 5, 5.
7. Ψαλμ. 44, 3.
8. Ματθ. 7, 2.
9. Λουκά 6, 37.
10. Ματθ. 7, 6.
11. Ψαλμ. 67, 6.
12. Ψαλμ. 81, 3….

(Πηγή: orp.gr, η/Υ επιμέλεια Σοφίας Μερκούρη)